



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

П Л А Н И
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

Харків
2013

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

П Л А Н И
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

для студентів I, II курсів заочної форми навчання

**Харків
2013**

Плани практичних занять з навчальної дисципліни “Теорія держави і права” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) для студентів I, II курсів заочної форми навчання / уклад.: О. В. Петришин, С. П. Погребняк. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 11 с.

У к л а д а ч і : О. В. Петришин,
С. П. Погребняк

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 3 від 14.03.2013 р.)*

1. В С Т У П

Вивчення теорії держави і права становить методологічний фундамент фахової підготовки юристів. Опанування цієї дисципліни сприяє підготовці юристів високої кваліфікації, готових і здатних брати активну участь у творенні демократичної соціальної правової держави України в умовах поступового формування громадянського суспільства.

На лекціях з теорії держави і права викладення матеріалу допомагає формуванню професійних якостей майбутніх фахівців та закладає їх основу, а також сприяє розвитку вмінь: давати належну оцінку складним явищам та процесам державно-правової дійсності, розкривати їх сутність; розуміти їх соціальне призначення, місце і роль у політичній та правовій системах суспільства. Це досягається шляхом засвоєння студентами-юристами найбільш загальних і важливих юридичних понять та закономірностей виникнення, розвитку й функціонування держави і права, що є предметом даної науки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

– **знати** стан основних проблем теорії держави і права, форми і функції держави і права, загальні засади правового регулювання суспільних відносин;

– **розуміти** сутність та основні властивості держави і права, роль і зміст принципів права, поняття “норми права” та їх відмінність від інших регуляторів суспільних відносин, структуру системи права і системи законодавства, поняття “правова система” та зв’язки між її основними елементами;

– **уміти** правильно тлумачити і застосовувати правові норми і принципи, що сприятиме реалізації прав людини та верховенству права.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Т е м а 1. Поняття держави

1. Поняття та ознаки держави, її різні аспекти.
2. Державна влада: поняття і елементи.
3. Державний суверенітет. Суверенітет і суверенні права.
4. Народний і національний суверенітет та їх співвідношення з державним суверенітетом.
5. Типологія держави.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Дюгі Л. Конституційне право: Загальна теорія держави / Л. Дюгі; репринт; передм. Ю. М. Оборотова. – Одеса : Юрид. л-ра, 2005. – 1008 с.

Еллинек Г. Общее учение о государстве / Г. Еллинек. – СПб.: Юрид.центр Пресс, 2004. – 752 с.

Ковальчук В. Б. Легітимність державної влади в правовій теорії та державно-правовій практиці / В. Б. Ковальчук. – К.: Логос, 2011. – 392 с.

Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія і основи новітньої влади / Ж. Мере: пер. з фр. – Л.: Кальварія, 2003. – 216 с.

Рабінович П. Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні основи дослідження / П. Рабінович, Ю. Лобода // Право України. – 2001. – № 8. – С.41-44.

Смородинський В. С. Право і державна влада: проблема легітимності / В. С. Смородинський // Філософія права і загальна теорія права. – 2012. – № 1. – С. 167-176.

Шнаппер Д. Спільнота громадян. Про модерну концепцію нації / Д. Шнаппер: пер. з фр. – Х. : Фоліо, 2007. – 223 с.

Яковюк І. Державний суверенітет та права людини: питання співвідношення і пріоритету / І. Яковюк // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2010. – № 2 (61). – С. 18-31.

Тема 2. Поняття права. Принципи права

1. Головні підходи до праворозуміння.
2. Поняття та ознаки права.
3. Функції права. Цінність права.
4. Поняття, риси і класифікація принципів права.
5. Основоположні принципи права.
6. Загальні принципи права. Галузеві та міжгалузеві принципи.

Список літератури

Бікс Б. Теорія природного права / Б. Бікс; за ред. Дж. Фейнберга, Дж. Коулмена: пер. з англ. // Філософія права. – К.: Основи, 2007. – С. 20-36.

Булыгин Е. К проблеме объективности права / Е. Булыгин // Пробл. філософії права. – 2005. – Т. III. – № 1-2. – С. 7-13.

Бурлай Є. До питання про функції права / Є. Бурлай // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2005. – № 3 (42). – С. 36-42.

Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація, місце і роль у правовій системі України / А. М. Колодій // Правова система України: історія, стан та перспективи: [у 5 т.]. – Х.: Право, 2008. – Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за ред. М. В. Цвіка, О.В. Петришина. – С. 689-704.

Коулмен Дж. Л. Юридичний позитивізм / Дж. Л. Коулмен, Б. Лейтер; за ред. Дж. Фейнберга, Дж. Коулмена: пер. з англ. // Філософія права. – К.: Основи, 2007. – С. 154-171.

Петришин О. В. Соціально-юридична природа права / О. В. Петришин // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Х.: Право, 2008. – Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – С. 87-108.

Погребняк С. Ознаки права в контексті сучасного праворозуміння / С. Погребняк // Право України. – 2010. – № 4. – С. 164-169.

Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістов-

на характеристика) / С. П. Погребняк. – Х. : Право, 2008. – 240 с.

Погребняк С. П. Общие принципы права в контексте усовершенствования современной национальной правовой системы / С. П. Погребняк // Правовая система Украины: история, состояние и перспективы: [в 5 т.] – Х. : Право, 2011. – Т. 1 : Методологические и историко-теоретические проблемы формирования и развития правовой системы Украины / под ред. М. В. Цвіка, А. В. Петришина. – С. 842-862.

Рабінович П. Феномен права в інтерпретації Страсбурзького суду (до 50-річчя Європейського суду з прав людини) / П. Рабінович // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2009. – № 2 (57). – С. 3-12.

Рабінович С. П. Природно-правові підходи в юридичному регулюванні / С. П. Рабінович. – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 576 с.

Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика / О. О. Уварова. – Х. : Друкарня Мадрид, 2012. – 196 с.

Цвік М. В. Проблеми сучасного праворозуміння / М. В. Цвік // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Х.: Право, 2008. – Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – С. 66-86.

Т е м а 3. Застосування і тлумачення норм права

1. Застосування норм права як специфічна форма їх реалізації.
2. Стадії застосування норм права.
3. Прогалини в праві, засоби їх подолання та усунення.
4. Поняття “тлумачення норм права”.
5. Способи тлумачення норм права.
6. Види тлумачення норм права.
7. Акти правозастосування та правотлумачні (інтерпретаційні) акти, їх види.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Бочаров Д. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми : [пробл. лекції.] / Д. Бочаров. – Д. : АМСУ, 2006. – 73 с.

Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права / Ю. Л. Власов; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – 177 с.

Дашковська О. Інтерпретаційні акти органів судової влади (на прикладі актів конституційного судочинства) / О. Дашковська // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2011. – № 2 (65). – С. 26-34.

Малишев Б. В. Застосування норм права (теорія і практика) / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк. – К. : Реферат, 2010. – С. 8-38, 76-143, 211-255.

Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : в 4 т. – Т. 4. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / відп. ред. В. Г. Ротань. – К.: Юрид. кн.; Севастополь : Ін-т юрид. дослід., 2008. – 848 с.

Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм / П. Е. Недбайло. – М., 1960. – 511 с.

Прийма С. Ознаки тлумачення норм права / С. Прийма // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2009. – № 3 (58). – С. 239-248.

Прийма С. Способи тлумачення норм права / С. Прийма // Юрист України. – 2011. – № 3 (16). – С. 10-16.

Рісний М. Б. Правозастосувальний розсуд у юридичній практиці (загальнотеоретичне дослідження) / М. Б. Рісний // Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України. – Сер. 1. Дослідження та реферати. – Вип. 16. – Л., 2007. – 192 с.

Циппеліус Р. Юридична методологія / Р. Циппеліус: пер. з нім. – К.: Реферат, 2004. – С. 67-153.

Т е м а 4. П р а в а л ю д и н и

1. Поняття “права людини”.
2. Права і свободи людини і громадянина в їх історич-

ному розвитку.

3. Види прав людини.
4. Гарантії прав людини в демократичній, правовій державі.
5. Обов'язки держави у сфері прав людини.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Алексі Р. Існування прав людини / Р. Алексі // Право України. – 2011. – № 8. – С. 121-130.

Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: теорія і практика. / М. Антонович. – К. : Вид. дім “Кієво-Могилян. акад.”, 2007. – 384 с.

Барабаш Ю. Г. Соціальні права громадян та можливості їх захисту Конституційним Судом України / Ю. Г. Барабаш // Нариси з конституційного права. – Х. : Право, 2012. – С. 81-98.

Дженіс М. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування / М. Дженіс, Р. Кей, Е. Бредлі: пер. з англ. – К. : АртЕк, 1997. – 624 с.

Еллинек Г. Декларация прав человека и гражданина / Г. Еллинек; репринт. воспроизведение издания 1906 года. – Одесса, 2006. – 136 с.

Кимлічка В. Лібералізм і права меншин / В. Кимлічка; гол. ред. і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. І. Лизогуб: пер. з англ. – Х. : Центр Освітніх Ініціатив, 2001. – 176 с.

Манукян В. И. Международная защита прав человека: право, прецеденты, комментарии / В. И. Манукян. – К. : Истина, 2010. – 480 с.

Права людини: концепції, підходи, реалізація / за ред. Б. Зізік; гол. ред. серії і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. В. Дубровський: пер. з англ. – К. : Ай Бі, 2003. – 263 с.

Права людини: соціально-антропологічний вимір / Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України; редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. – Вип. 13. – Л.: Світ, 2006. – 280 с.

Рабінович П. М. Соціально-природні права й обов'язки людини та інших суб'єктів як елемент загальносоціальної пра-

вової системи / П. М. Рабінович // Правова система України: історія, стан та перспективи: [у 5 т.] – Х.: Право, 2008. – Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – С. 129-147.

Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції / С. Шевчук. – К. : Реферат, 2006. – 848 с.

Філософія прав людини / за ред. Ш. Госепата та Г. Ломанна : пер. з нім. – К.: Ніка-Центр, 2008. – 320 с.

Т е м а 5. Демократична правова соціальна держава

1. Демократична держава. Демократія як форма реалізації народовладдя.
2. Форми та інститути демократії.
3. Поняття і ознаки правової держави.
4. Верховенство права. Верховенство права і законність.
5. Поняття “правопорядок”.
6. Поняття і ознаки соціальної держави.
7. Шляхи формування демократичної соціальної правової держави в Україні.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / Т.Р.С. Аллан: пер. з англ. – К.: Вид. дім “Києво-Могилян. акад.”, 2008. – 385 с.

Барабаш Ю. Г. Демократические основы конституционного строя Украины // Ю. Г. Барабаш // Нариси з конституційного права. – Х. : Право, 2012. – С. 26-47.

Гелд Д. Демократія та глобальний устрій / Д. Гелд: пер. з англ. – К., 2005. – 358 с.

Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації / О. Гьофе: пер. з нім. – К., 2007. – 436 с.

Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього

українського досвіду / А. П. Заєць. – К. : Парламент. вид-во, 1999. – 247 с.

Козюбра М. І. Верховенство права – основоположний принцип правової і політичної систем України / М. І. Козюбра // Правова система України: історія, стан та перспективи: [у 5 т.]. – Х. : Право, 2008. – Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – С. 148-173.

Крижанівський А. Ф. Феноменологія правопорядку: поняття, виміри, типологія / А. Ф. Крижанівський. – Одеса : Фенікс, 2006. – 196 с.

Максимов С. Конституційний принцип верховенства права: загальне та особливе / С. Максимов // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2009. – № 3 (58). – С. 127-134.

Пасько Я. І. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця v. протистояння / Я. І. Пасько. – К. : ПАРАПАН, 2008. – 272 с.

Петришин О. Народовладдя як фундамент демократичної, правової, соціальної держави / О. Петришин // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2009. – № 4 (59). – С. 20-30.

Погребняк С. Соціальна держава: обґрунтування концепції / С. Погребняк // Там же. – 2011. – № 2 (65). – С. 15-25.

Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність / П. Розанвалон: пер. з фр. – К., 2009. – 287 с.

Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія / Б. Таманага: пер. з англ. – К.: Вид. дім "Києво-Могилян. акад.", 2007. – 208 с.

Шипілов Л. М. Народовладдя як основа демократичної держави / Л. М. Шипілов. – Х. : Фінн, 2009. – 216 с.

Навчальне видання

П Л А Н И
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”)

для студентів I, II курсів заочної форми навчання

У к л а д а ч : ПЕТРИШИН Олександр Віталійович,
ПОГРЕБНЯК Станіслав Петрович

Відповідальний за випуск *О. В. Петришин*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп’ютерна верстка *Л.П. Лавриненко*

План 2013

Підп. до друку 18.03.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,68. Облік.-вид. арк. 0,31. Вид. № 305.
Тираж 150 прим. Зам. № 4605. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.